

Tract. VII. Examen VII.

224

Qui attente legat hanc constitutionem clarè percipiet, omnibus regularibus, cuiuscumque sint conditiones, prohiberi sub pena excommunicationis, nē ludo agitationis taurorum intersint. Respectu vero Clericorum Secularium nulla est ecclesiastica prohibito, ut hujusmodi spectaculis assistant. Nihilominus eos horuntur Pontifices, ut abstineant à dicti ludi assistentiā, nē arguitur admissio aliquod alienum à dignitate Sacerdotali, abundo. Sedi Apostolice benignitate. Advertendum est quod littera Greg. XIII. & Clem. VIII. dumtaxat respiciunt Seculares, & Clericos, qui in Hispaniarum Regnis commorantur; in aliis vero observata est S. Pii V. constitutio.

QUÆR. 41. per 2. art. Seditio q. 42. per 2. art.

QUÆR. 29X. Quid sunt, & quantum peccatum?

CXXXIV. R. 1. de Rixa ex verbis S. Th. art. 1. in c. dicentes: Sicur Contentio importat quandam contradictionem verborum, ita enim rixa importat quandam contradictionem in factis. Unde super illud Galat. 5. rixa, dicit Glossa, quod rixa sunt, quando ex ira invicem se pertinet. Et ideo rixa videtur esse quoddam privatum bellum, quod inter privatas personas agitur, non ex aliqua publica autoritate, sed magis ex inordinata voluntate, & ideo rixa semper importat peccatum mortale. Inferre enim documentum proximo etiam opere manuili, non est absque peccato mortali. In eo autem, qui se defendit, potest esse sine peccato, & quandam cum peccato veniali, & quandam cum peccato mortali secundum diversum morum animi eius, & diversum modum se defendendi. Nam si solo animo propellendi injuriam illatam, & cum debita moderatione se defendat, non est peccatum, nec proprie potest dici rixa ex parte eius. Si vero cum animo vindictæ vel odii, vel cum excessu debitis moderationis se defendat, semper est peccatum. Sed veniale quidem, quando aliquis levius motus odii vel vindictæ se immiscet, vel cum non multum excedit moderata defensionis. Mortale autem, quando obfirmato animo in impugnationem insigit ad eum occidendum, vel cum gravior lacerendum. Hac S. Thomas.

Resp. 2. De Seditione ex verbis ejusdem S. D. q. 42. a. 1. in c. ubi ait: Seditio est quoddam speciale peccatum, quod quantum ad alium convenit cum bello, & rixa; quantum autem ad aliquid differt ab eis. Convenit quidem cum eis in hoc quod importat quandam contradictionem. Differt ab eis in dubio. Primum quidem, quia bellum, & rixa important mutuam impugnationem actu: sed seditio potest dici, sive fiat hujusmodi impugnatio in actu, sive sit preparatio ad talem impugnationem. Unde glossa 2. ad Corint. 12. dicit, quod seditiones sunt tumultus ac pugnam, cum scilicet aliqui se preparant, & intendunt pugnare. Secundo differunt: quia bellum propriè est contra extraneos hostes, quas multitudinem ad multitudinem. Rixa autem est unius ad unum, vel paucorum ad paucos. Seditio autem propriè est inter partes unius multitudinis inter se dissentientes, puta, cum una pars civitatis excitatur in tumultu contra aliam. Et ideo quia seditio habet speciale bonum, cui opponitur, scilicet unitatem, & pacem bonitatem, id est specialè peccatum. Hac S. D.

Resp. 3. De peccato seditionis idem S. D. a. 2. in c. dicit: Manifestum est: quod seditio opponitur iustitia, & communī bono, & ideo ex suo genere est peccatum mortale, & tanto gravius, quanto bonum commune, quod impugnatur per seditionem, est maius quam bonum privatum, quod impugnatur per rixam. Peccatum autem seditionis primo quidem, & principaliter pertinet ad eos qui seditionem procurant, qui gravissime peccant. Secundo autem ad eos, qui eos sequuntur, perturbantes bonum commune. Illi vero, qui bonum commune defendant, eis resistentes, non sunt seditionis, sicut nec illi, qui se defendant, dicuntur rixosi, ut supra dictum est. Hac S. D.

Scandalum. Q. 43. per 8. art.
QUÆR. XXX. Quid est, quorūplex, & quale peccatum?

CXXXV. Resp. 1. Scandalum benè definitur esse dictum vel factum minum rectum, præbens proximo occasionem ruinæ. Ita S. Th. art. 1. qui definitionem sic explicat.

Quod græcè dicitur scandalum, nos offenditionem, vel ruinam, & impactionem pedis possumus dicere. Contingit enim, quod quandoque aliquis obex ponatur alicui in via corporali, cui impingens disponitur ad ruinam; & talis obex dicitur scandalum. Similiter in processu viæ spiritualis contingit aliquem disponitum ad ruinam spiritualem per dictum vel factum alterius, in quantum scilicet aliquis sua admonitione, inductione, aut exemplo alterum trahit ad peccandum, & hoc proprie dicitur scandalum. Nihil autem secundum propriam rationem disponit ad spiritualem ruinam nisi quod habet aliquem defectum rectitudinis. Hac S. D. Ergo.

In data definitione sub dicto vel facto intelligitur etiam omissione aliquius dicti vel facti, quod dici, aut fieri debet: eo fieri modo quo supra Tr. 4. Ex. 2. n. 29. definiti peccati applicata fuit peccato omissionis. Hinc scandalum debet esse actus externus, vel eius omissionis.

Dixi in definitione, minus rectum, cuius sensus non est, quod sit rectum, seu minoris rectitudinis, quam alius actus, sed ly minus est idem ac non. Vel, quia est secundum se malum, sicut peccatum. Vel quia habet speciem mali, sicut cum quis recumbit in idolo (ut ait S. Th. q. 1. ad 2.) quamvis enim hoc secundum se non sit peccatum, si non fiat ex corrupta intentione, tamen quia habet quoddam speciem mali, vel similitudinem veneracionis idoli, potest alteri praebere occasionem ruinæ. Et ideo Apost. monit. 1. ad Thess. 5. Ab omni scilicet mali abstineat.

Ex his patet, sermonem hic non esse de scandalō large sumpto, ut significat quodvis impedimentum, qua ratione Christus Matth. 16. Petrus ex quadam erga Christum pietatis affectu, passionem ejus impediti volenti dixit: Scandalum mihi es, id est, impedimentum.

Resp. 2. Scandalum est duplex, nimurum actuum & passivum. Quod S. D. art. 1. ad 4. sic declarat: Dictum vel factum alterius potest duplicitate alteri esse causa peccandi. Uno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem, quando aliquis suo malo verbo, vel factu intentit alium ad peccandum inducere: vel etiam si ipse hoc non intendat, tamen ipsum factum est tale, quod de sui ratione habeat similitudinem peccati. Et qui hunc actum facit, propriè dat occasioem ruinae. Unde vocatur scandalum actuum. Per accidentem autem aliquod verbum, vel factum unius est alteri causa peccandi, quando nimurum, & præter intentionem operantis, & propter conditionem operis, aliquis male dispositus ex hujusmodi opere inducit ad peccandum, puta, cum aliquis invidet bonus alio, & tunc ille qui facit hujusmodi actum rectum, non dat occasioem, quantum in se est, sed alius sumit occasioem, secundum illud ac Rom. 7. v. 8. Occasione autem accepta, &c. Et ideo hoc est scandalum passivum sine activo, quia illi qui recte agit, quantum est de se, non dat occasioem ruinæ, quam alteri patitur.

Quandóque ergo contingit, quod simul sit scandalum actuum in uno, & passivum in altero, puta cum ad inductionem unius alius peccat. Quandoque vero est scandalum actuum sine passivo, puta cum aliquis inducit verbo vel facto alium ad peccandum, & ille non consentit. Hac S. D.

Resp. 3. Juxta hanc S. Th. doctrinam aliud est scandalum per se quod dicitur datum, supra definitum: aliud per accidens, quod dicitur acceptum, seu meritis passivum. Ad scandalum datum iuxta cit. verba S. Th. sufficit exercere tale quid, quod ex sua natura, & circumstantiis aptum est proximo præbere occasioem

rui-

De Scandalō.

225

ruinæ, v. g. die prohibito coram aliis comedere carnem, licet ruina actu non sequatur, nec ab operante expresso sit intendatur, & carnes comedens forte ob causam occultam sit excusatus.

Scandalum per accidens, seu acceptum, sive me-
re passivum (quod in ipsis S. Th. verbis clare explicatur) dividit potest in scandalum pusillorum, vel infirmorum, quod ortitur ex ignorantia, vel infirmitate hominis: & in scandalum pharisaicum, quod ortu habet ex mera militia hominis scandalum, vel infirmitate hominis: & in scandalum pharisaicum, qui alias habet a Phariseis, qui scandalum accipiebant ex bonis operibus Christi, Dico ex mera militia, quia scandalum pusillorum fit quidem etiam ex malitia, quia alias non esse peccatum; sed simul ex infirmitate, vel culpabilis ignorancia.

Resp. 4. Scandalum semper est peccatum. Ita S. D. a. 2.

Ratio: Ex hoc aliquid habet rationem peccati, quia deficit a rectitudine: Sed scandalum est dictum vel factum minus rectum. Ergo.

Declarat hoc S. D. dicens in c. Duplex est scandalum: scilicet passivum in eo, qui scandalizatur, & activum in eo, qui scandalizat, dans accusationem ruinae. Scandalum ergo passivum semper est peccatum in eo qui scandalizatur. Non enim scandalizatur nisi in quantum aliquis ruit spirituali ruina, qua est peccatum. Potest tamen esse scandalum passivum sine peccato ejus, ex cuius factu aliquis scandalizatur: Sicut cum aliquis scandalizatur de his quae auctiō bene facit. Similiter etiam scandalum activum semper est peccatum in eo qui scandalizat: quia vel ipsum opus, quod facit, est peccatum; vel etiam si habet speciem peccati, dimittendum est semper propter proximi charitatem, de qua unusquisque tenetur saluti proximi providere. Et sic qui non dimittit, contra charitatem appetit. Potest tamen esse scandalum activum sine peccato alterius, qui scandalizatur, sicut supra dictum est. Hac S. D.

Opponit: Quod ex necessitate evenit, non est peccatum: cum debet esse liberum, sed Matt. 18. dicitur: Necesse est, ut veniant scandalum. Ergo.

Hunc scripturam locum explicat S. D. art. 2. ad 1. dicens: Non est intelligendum de necessitate absoluta, sed de conditionali, quia scilicet necesse est, praescripta vel præsumpta a Deo evenire. Vel necesse est evenire scandalum necessitate fini, quia utilia sunt ad hoc, ut qui probant sunt, manifesti fiant. Vel necesse est evenire scandalum secundum conditionem hominum, qui sibi a peccatis non carent. Sicut si aliquis medicus videns aliquis indebita diæta uterit, dicat, Necesse est tales infirmari: quod intelligendum est sub hac conditione, si diætam non mutant. Et similiter necesse est evenire scandalum, si homines conversationem malam non mutant. Hac S. D. Sicut 1. Cor. 11. v. 19. dicitur: Operat & barbarez est.

Resp. 2. Etiam negative de scandalo activo. Ita S. D. art. 6.

Ratio ejus est: Plus repugnat perfectione scandalum activum, quam passivum: Sed scandalum passivum non potest esse in viris perfectis. Ergo multo minus activum. Et in C. art. 1: Ad perfectos pertinet, ea, que agunt, secundum regulam rationis ordinare.

Sugedit S. D. Quod licet viri perfecti interdum ab ordine rationis modicum, & leviter recedant, hoc tamen non sit tam magnum, ut ex hoc rationabiliter possit ab alio sumi peccandi occasio.

QUÆR. XXXII. Statue bona spiritualia dimittenda propter scandalum aliorum?

CXXXVII. Resp. 1. Bona spiritualia, quae sunt de necessitate salutis, uti est, v. g. observatio præceptum Legis naturæ, non sunt pretermittenda sub praetextu vitandi scandalii. Ita S. D. a. 7.

Ratio ejus est: Nullus debet mortaliter peccare, ut alterius peccatum impedit, quia secundum ordinem charitatis plus debet homo suam salutem spirituali diligere, quam alterius. Subsumo: Sed omitendo aliquid, quod est de Jure naturæ, peccatur mortaliter. Ergo.

Resp. 2. Bona spiritualia, quae homo hic, & nunc ex Jure divino positivo tenetur facere tamquam necessaria salutis, non potest sine peccato mortali omittere, licet alii inde sint scandalizandi.

Explicit hoc Wiggers: Pastor non potest omittere baptizare infantem jamam moriturum, licet adsint, qui inde capient occasionem blasphemandi Sacramentum, & Religionem Christianam. Item in articulo, pro quo obligat præceptum confessionis Fidel, non licet eam omittere propter scandalum Tyranni, & mini-

tum aliquando est peccatum-v eniale, aliquando mortale. Ita S. D. art. 4.

Ratio: Gravitas scandalis mensuranda est ex gravitate peccati, ad quod inducit: Sed hoc aliquando est veniale, aliquando mortale. Ergo. Hinc etiam explicantus est numerus personarum ex tuo peccato scandalizatarum.

Notandum tamen hic serio est, quod agit secundum se venialiter malus ex circumstantiis, & respectu alterius (qui occasio mortalis ruina spiritualis praebetur) fiat peccatum mortale. Hinc fieri potest, quod Religiosus (coram feminis proferens mendacium) jocosum in his circumstantiis, in quibus illa accipere possunt occasionem peccandi mortaliter) peccet mortaliter. Idem est de Adolescenti verbum amatorum insinuante mulier, maritus valde zeledi opere, ex quo probabiliter inter conuges credatur secunda magna dissensio: sicut & leve mendacium in Praetato major causat scandalum quam in plebejo. Et magis scandalizat dissidium inter Ecclesiasticos, quam inter mulieres, utpote per se litigiosas.

QUÆR. XXXI. Cadit scandalum sive passiu-

vum, sive activum in viros perfectos?

CXXXVI. Resp. Negative, de scandalo passivo. Ita S. D. art. 5.

Ratio ejus est: Qui scandalizatur, parvulus est, dicit S. Hieronymus super illud Matth. 18. Qui scandalizaverit unum de pusillis isti. Ergo maiores, sive viri perfecti scandala non recipiunt.

Declarat hoc S. D. dicens: Scandalum passivum importat quamdam commotionem animi a bono in eo, qui scandalum patitur: nullus autem commovetur, qui rei immobili timetur inheret, maiores autem, sive perfecti, soi Deo inherent, qui est immutabilis bonitas. Ergo.

Admitit tamen S. D. in R. ad 2. quod viri perfecti possint impediiri in actibus exterioribus, sed in interiori voluntate per dicta, vel facta aliorum non impediuntur, quo minus tendant in Deum, secundum illud Rom. 8. Neque mors, neque vita poterit nos separare a Caritate dei. Et in hoc sensu explicit illud 1. Thess. 2. "Volamus venire ad vos, ego quidem Paulus, & semel, & iterum, sed impediiri nos satanas.

Resp. 2. Etiam negative de scandalo activo. Ita S. D. art. 6.

Ratio ejus est: Plus repugnat perfectione scandalum activum, quam passivum: Sed scandalum passivum non potest esse in viris perfectis. Ergo multo minus activum. Et in C. art. 1: Ad perfectos pertinet, ea, que agunt, secundum regulam rationis ordinare.

Sugedit S. D. Quod licet viri perfecti interdum ab ordine rationis modicum, & leviter recedant, hoc tamen non sit tam magnum, ut ex hoc rationabiliter possit ab alio sumi peccandi occasio.

QUÆR. XXXIII. Statue bona spiritualia dimittenda propter scandalum aliorum?

CXXXVIII. Resp. 1. Bona spiritualia, quae sunt de necessitate salutis, uti est, v. g. observatio præceptum Legis naturæ, non sunt pretermittenda sub praetextu vitandi scandalii. Ita S. D. a. 7.

Ratio ejus est: Nullus debet mortaliter peccare, ut alterius peccatum impedit, quia secundum ordinem charitatis plus debet homo suam salutem spirituali diligere, quam alterius. Subsumo: Sed omitendo aliquid, quod est de Jure naturæ, peccatur mortaliter.

Resp. 2. Bona spiritualia, quae homo hic, & nunc ex Jure divino positivo tenetur facere tamquam necessaria salutis, non potest sine peccato mortali omittere, licet alii inde sint scandalizandi.

Explicit hoc Wiggers: Pastor non potest omittere baptizare infantem jamam moriturum, licet adsint, qui inde capient occasionem blasphemandi Sacramentum, & Religionem Christianam. Item in articulo, pro quo obligat præceptum confessionis Fidel, non licet eam omittere propter scandalum Tyranni, & mini-

trum

trorum eius, qui inde accepturi sunt occasionem mulorum peccatorum.

Ratio: Quia scandalum passivum in his casibus non censetur datum sed acceptum.

Iam docet S. D. hic art. 7. ubi citat *S. Gregor*, super *Ezechiel*, dicentem: Si de veritate scandala sumit, utilius nasci permittitur scandalum, quam quod veritas relinquatur. Subsimus *S. Th.* Sed bona spiritualia maxime pertinent ad veritatem. Ergo bona spiritualia non sunt propter scandalum dimittenda.

Resp. In bonis spiritualibus, quae non sunt de necessitate salutis, videatur distinguendum, ait *S. Th.* art. 7. in corp. Quia scandalum, quod ex eis oritur, quandoque ex malitia procedit, cum scilicet aliqui volunt impedire hujusmodi spiritualia bona, scandalum concidit. Et hoc est scandalum Pharisaeorum, quod esse contemnendum docet *Matt.* 15. ubi discipulis conturbatis: Scis quia Pharisei audito verbō hoc scandalizati sunt? Respondit: Sinite illos, caci sunt, & dauerat vocorum.

Quandoque vero scandalum procedit ex infirmitate, vel ignorantia, & hujusmodi scandalum est pusillum, propter quod spiritualia bona sunt vel occultanda, vel etiam interdum differenda, ubi periculum non imminet, quoque reddit ratione hujusmodi scandalum cesset. Si autem post redditum rationem hujusmodi scandalum daret jam videtur ex malitia esse. Et sic propter ipsum non sunt hujusmodi spiritualia bona dimittenda. Hec *S. D.*

Sequitur ex his 1. Si quis intendat ingredi Religionem (quod opus non est de necessitate salutis, sed solum est de consilio) praevident, parentes suos ex infirmitate, vel ignorantia inde accepturos occasionem peccandi, v. g. filium aut Religionem persequeundi, damnificandi, contumaciā, &c. deberet ingressum differre, usque dum parentibus reddat rationem, seu informationem, qua data, si parentes non altere se habeant, non tenetur amplius desistere ab ingressu, prasertim si desitent, vel nimis dilatio cederet in notabile damnum profectus spiritualis.

Ratio: Quia tunc scandalum passivum parentum erit pharisaeum, acceptum, non à filio datum, ait *Wigero*.

Sequitur 2. à punitione peccatorum cessandum esse, si ex ea timeatur periculum schismatis, vel simile malum.

Ratio: Quia penitentia infictio non est propter se expedita, sed poene infligitur ut medicinae quedam ad cohibendam peccata, & idem in tantum habent rationem iustitiae, in quantum per eas cohibentur peccata; si autem manifestum sit, ex eis plura, & majora peccata sequi, tunc penitentia infictio non continentur sub iustitia. Ita *S. Thomas* art. 7. ad 1.

CXXXVIII. Oppone 1. Sacra doctrina est de necessitate salutis: sed ab ea cessandum est propter scandalum juxta illud *Matt.* 7. Nobis Sanctorum dare canibus, neque margaritas vestras spargatis ante porcos, ne converteris disruptum vos. Ergo.

2. Correcțio Fraterna, cum sit actus charitatis, est quoddam spirituali bonum: Sed illa iterum dimittit ad vitandum scandalum aliorum, ut dicit *S. Aug.* in 1. de Crot. Dei. Ergo.

*3. Cuiuslibet etiam venialis peccati vitatio est quoddam spirituale bonum: Sed peccati venialis vita-*tionem potest homo omittire, seu potest illud committere, pro scandalio proximi vitando, v. g. si malitiae peccando possit alterius peccatum mortale impedit. Ergo.

Hec solvit *S. D.* cit. art. 7. Ad 1. dicit: Circa doctrinam duobus sunt consideranda, scilicet veritas, que doceatur, & ipse actus docendi. Primum est de necessitate salutis, ut scilicet contrarium veritati non doceat (cui incumbit docendi officium) propter illum scandalum. Sed ipse actus docendi interspirituales eleemosynas computatur, quae sicut interdum propter scandalum pusillorum occultanda sunt, vel differenda, ut *S. D.* ait ad 4. ita & actus do-

, cendi. Ex quo pater distinzione min.

Ad 2. dist. maj. Est spirituale bonum ordinatum ad emendationem fratris, ubi illa speratur, C. maj. secus, N. maj. Unde S. D. ad 3. ait: ,Correcțio frater-
na, terna ordinatur ad emendationem fratris. Et idem in tantum computanda est inter spiritualia bona, in quantum, hoc consequi potest. Quod non continet, si ex correctione fratris scandalizatur. Et idem si propter scandalum correcțio dimittitur, non di-
mittitur spirituale bonum. Hec ibi.

Ad 3. N. min. Si peccatum mortale faciendum est, nam non est malum, neque peccatum, nam peccatum non potest esse eligibile, ait *S. D.* ad 5. Et quamvis per veniale gratia non tollatur, attamen fervor charitatis per illud diminuitur.

CXXXIX. Resp. 4. Generaliter loquendo, juxta probabiliorum sententiam scandalum vitandi causa subtiliter prætermittere, quod hic & nunc cadit sub præcepto positivo, sive divino sive humano obligante sub mortali. Est contra diversos Doctores. Sed

S. Thomas videtur stare pro hac sententia, Num. 1. sic ait cit. art. 7. in corp. Ea, que sunt de necessitate salutis, prætermitto non debent propter scandalum, subsumto: Sed impletio præcepti sive divini sive humani obligantis sub mortali, est de necessitate salutis. Ergo 2. Docet ibidem, in bonis spiritualibus, quae non sunt de necessitate salutis, si sequatur scandalum pusillorum, esse vel occultanda vel interdum differenda, non autem dicit esse prætermittenda. Et talia videtur esse sola, que sunt de consilio. Ergo à fortiori scandalum causa omittenda non sunt, quia sunt de præcepto. Si tamen possint fieri occulte, vel ad tempus differri, occultanda sunt vel diffe-
renda.

Ratio: Impletio operis præcepti, nec in se est malum, nec habet speciem mali. Ergo si quis inde scandalizatur, scandalum non erit datum, sed acceptum. Ergo qui inde scandalizatur, ruinam sibi impuet, non alteri.

Nec obstat, quod sit acceptum ex infirmitate.

Ratio: Quia infirmitas illa non esset sine malitia, ut pater ex descriptione scandalii pusillorum supra in proprio loco.

Oppone: Quando concurrent duo præcepta, quæ simul servari nequeunt, servandum est majus: Sed præceptum de non scandalizando proximo est majus (cum sit naturale) quam positivum divinum & humananum. Ergo.

Ad 2. dist. maj. Servandum est majus, si sit præceptum absolutum, C. maj. respectivum vel conditio-natum, N. maj. Et sic dist. min. N. Cons. Licet vero præceptum de non scandalizando sit naturale, non tamen est absolutum, sed obligans solum in certis circumstantiis, quarum una est, ut opus, ex quo timeatur scandalum, non sit de præcepto obligante sub mortali. Secundo clarum *Resp.* concessa maj. dist. min. Præceptum de non scandalizando formaliter, sive per se, & ex intentione, C. min. per accidens solum, ac præter intentionem, ut esset in hoc casu, N. min. quia talis uitio iure suo.

Quid ergo dicas ad hos casus?

CXL. 1. Persona quedam cognoscit Confessarium suum graviter scandalizandum ex quoddam peccato, si illud ei confiteatur, teneatne illud reticere?

2. Mulier honesta formosa cognoscit, si die festo ad Missam vadat, ex sui aspectu quemdam in particulari (dicitur in particulari), si enim hoc timeat solum de quibusdam indeterminatis, seu in communione, certum est, quod non tenetur manere domi) acceptum ex infirmitate periculum gravis ruinæ spiritualis, teneatne abstinerre ab audiendo Sacro, saltem semel aut iterum. Dico, semel aut iterum, quia semper, vel valde sapienter debet abstinerre, nimis durum videret.

3. Uxor prævidens, maritum ex jejunio graviter offendit, teneatne semel aut iterum abstinerre a jejuniu, ad quod sub mortali tenetur?

Ad hoc affirmative respondit etiam quidam Thom-

mista, qui nostræ Sententiaz contrariantur, fundantes se in fundamento in *Oppone*.

Sed consequenter ad postiam sententiam ejusque fundamenta, probabiliori mihi videtur resolutio negativa omnes illos tres causas. Nam in Confessario, & illo qui scandalizatur ex aspectu honestæ mulieris, uti, & in dicto marito, verum est illud: Perditio tua ex te. Et mulier in triplici hoc casu habet ius, & obligacionem parendi Deo, & Ecclesie. Et qui in his casibus scandalizatur, liberè peccat. Si tamen in primo casu Confessio potest differri, differenda est: si aliis Confessarii haberit possit, querendus est. Et in secundo casu lascivus ille juvenis prævidens ex aspectu suam ruinam, alius medis se juvare potest, & tenetur, nimirum Missam aliud audiendo, vel si id non possit, ecclœsios suos avertendo. Vide super de ornata vestum, fuis &c. *Tract. 5. Exam. 1.* num. 16. 17. & 18.

Oppone: Maxima illa communis est: Concurrentibus dubiis præceptis, quorum utrumque non potest servari, servandum est majus. Unde tenet in casibus, v. g. 1. Die festo inservit quis infirmo, qui solus non est relinquendus, non tenetur audire Missam, sed manere apud infirmum. 2. Miles die festo agit excubias, nec datur alius, qui pro eo excubet, non tenetur ad Missam. 3. Die festo dominus meus vel proximus est in periculo incendi ab inimico excitandi, quod possum evitare, si maneam domi, non teneor audire Missam, &c. Quorum omnium ratio est adducta Maxima.

Dico: In his, & similibus casibus, tenet dicta Maxima. Disparitas autem est: Quia in his malum, quod sequitur, non sequitur ex malitia, & libera voluntate ejus, cuius est malum, & præserbit in secundo casu periclitare bonum commune. In casibus autem prioribus malum, seu peccatum sive scandalum passivum sequitur ex malitia, ac libera voluntate scandalizati, quod NB. pro intelligenti R. 4.

QUÆRERO XXXIII. Sunt temporalia bona propter scandalum dimittenda?

CXLII. R. cum *S. Th.* art. 8. dicente: ,Circa temporalia bona distinguendum est; aut enim sunt nostra, aut sunt nobis ad conservandum pro aliis commissi missa, sicut bona Ecclesie communitur Praesatis, & bona communis quibuscumque Reipublice Rec toribus. Et talium conservatio, sicut, & depositum, immenit his, quibus sunt commissa ex necessitate. Ideo non sunt propter scandalum dimittenda, sciat nec alia, quæ sunt de necessitate salutis. Temporalia vero bona, quorum non sumus domini, dimittere, ex tribuendo, si penes nos habemus ea, vel non repetendo, si apud altos sint, propter scandalum quandoque quidem debemus, quandoque autem non. Si enim scandalum ex hoc oritur propter ignorantiam, vel infirmitate aliorum, quod supra diximus esse scandalum pusillorum, tunc vel totaliter dimittenda sunt temporalia, vel aliter scandalum, ut sedundum, scilicet per aliquam admonitionem.

Unde *S. Aug.* dicit in lib. de Serm. Domini in monte: ,Dandum est, quod nec tibi nec alteri nostri, quantum, ab homine credi potest. Et cum negemus quod petit, Indicanda est ei justitia: & melius ei aliquod dabis, cum petentem injuste correris. Aliquando vero scandalum nascitur ex malitia, quod est scandalum Pharisaeorum. Et propter eos, qui sic scandala concitanti, non sunt temporalia dimittenda, quia hoc, & noceret bono communione, daretur enim malis rapienti occasio, & noceret ipsis rapientibus, qui retinendi aliena in peccato remaneant. Unde *Greg.* dicit in Moral. Quidam dum temporalia à nobis rapiunt, solummodo sunt tolerandi; quidam vero aquitare servata probihendi, sed ne rapientes non cura ne nostra subtraheant, sed ne rapientes non sua, semetipsos perdant. Hec *S. D.*

QUÆRERO XXXIV. Estne peccatum scandalus, materialiter cooperari peccato alterius?

CXLIII. Resp. Prædictus probabilis est, quod ma-

terialiter tantum cooperari peccato alterius; exhibendo, v. g. objectum, materiam, vel occasionem (ad peccatum quo talis habendo se mere permissivæ) interdum sit licitum, si adsint haec conditiones.

Prima: Si tua cooperatio ex se non sit mala, sed ne sei ex rationabili causa, seu ex motivo aliquo virtutis, v. g. obedientie, vel ex amore ordinato sui ipsius, &c. 3. Ut peccatum proximi ex offici impe dire non tenearis, & moranter, seu sine proprio dampno nequeas. 4. Ut, te non cooperante, peccatum tamen committeretur, qui nimis non deerunt ali, qui materiam vel facultatem subministrabant. Qui si non adessent, gravior profecto causa, & necessitas requireretur, ut peccatum permittere, seu ei materialiter cooperari possit, vel abstinentum est.

Declaratur Casibus & exemplis. 1. Deus ipse, per essentiam bonus, ad formale peccati si habet permisiva, & ad materiale peccati in genere cause efficientis, vel præveniendo, vel salem concomitantia Theologos cooperatur.

2. Conjugi conjugi voto castitatis ligato; debitum exigenti ex justitia tenetur reddere, si non possit eum a proposito avertire, licet conjugi voto obstructus per tendo mortaliter peccet. Ergo.

3. Peccatori etiam excommunicato, seu heretico occulito publicè Eucharistiam petenti tenetur Parochus eam dare. Idem est de eo, cujus indignitatem scit ex sola Confessione Sacramentali, & petit etiam privatum. Ergo.

4. Supra Tr. 5. Exam. 2. num. 42. & 43. probatum fut, potestate publica posse permitti lupansia, & à privatis domos eis escocari posse, ad peccatum meretrici permisiva se habendo.

5. Famula istarum meretricium licite eis inseruuntjanam amatoribus aperiendo, eas ad peccandum euntates associando, lecum componendo, dum tamen hoc non intendant, nec in eis sibi complacent, ut ait foster de la Cruz, quia est cooperatio remota. Quod nulli deferant litteras ad ea mala invitantes, vel amas, aut amas vocent verbis a domino vel dominica prolatis, expresse nihil male significantibus, licet aliqui negoti esse licitum, sed speciem lenocini continere assentant, si tamen res bene consideretur, & deferentes, vel vocantes minimè ad peccatum incitent, nec in eo complacent, videat juxta dictum de la Cruz esse eadem ratio, ac de prioribus. Nec videtur rationem disparitatis, cum adsit dicta conditione, ut suppono. Verum domini pedem sustinet, scalicula admovere, ut possit per fenestram introire ad forniciandum, seu furandum, non est licitum, quia nimis propinquè cooperatur peccato.

C A S U S P R I M U S.

V quod concubinam, ex qua genuit filios, qui cum adhuc essent teneri atatus, persistit in eadem muliere invisa, ut illa majori studio filios nutriat. Quamvis autem cum tu sint præter lapsi menses, a quibus cum dicta concubina rem non habuit, immo constantissimo animo nunquam cum eadem peccandi, vicini tamen omnes, cum visiente eum noctu ingredientem, scandalizantur, putantque ipsum persistere in concubitu.

Quæritur: An possit non obstante scandalio subvenire in omnibus huius mulieri, & eam, ac filios invicare, & quid Confessarius illi debet injungere?

Resp. Posse, immo teneri ad subveniendum secreto, & non per se, sed per alium tam filie, quam mulieri. Quod si velit non obstante scandalio domum dictæ mulieris ingredi, nequaquam est absolvendus.

Quod 1. part. constat. Quia lex naturæ dicit, ut quos generatione produxit, alimento necessaria nutrias. Nulli enim à natura datur esse, quin detur etiam quibus illud esse conservetur. Et quia nutrimento conservatur geniti vita, ideo illi parenti, qui filium ge-

nuit,

nuit, incumbit onus conservandi ipsum per alimenta. Accedit. Quod cum generatio fuerit à natura introducata, ut individuum, quod in se est corruptionis obnoxium, in altero à se genito in longa successione consideretur, ab hoc nature fine generans declinaret, si illum, quem loco sui in lucem produxit, debita alimentorum subventione privaret, arg. cap. *Jus naturalis*, dist. 1.

Tum etiam ex lege divina *Ecccl. 30. Ladda filium, & parentem te faciet. Tum de nimis ex lega Canonica, cap. Cum habearet de eo qui duxit, quo loco ita decernitur; sollicitudinis tuas interierit; ut uterque liberis suis, secundum quid eis supererunt facultates; necessaria subministreret. Huic iuri Canonico statut adhuc hodie, quia Ecclesia hoc induxit ex quadam cunctatione naturale, ne filii alimentis pereant. Et hoc intelligentiam tam de legitimitate quam spuriis, unde possunt Parentes legare spiritus filii ratione alimentorum, donare, & relinquere dotes filiis, cum dos succeedat loco alimentorum; immo ad hoc teneri in conscientia patet, quia cum causa doris sit causa favorabilior, quam causa alimentorum, sequitur quid si tenetur in conscientia filiam alere, tenetor etiam dotare, arg. 1. *Uox rem*, §. *Pater naturalis*, de leg.*

Quod etiam debeat subvenire Matri aleti filios, binis colligatur; Quia charitas exigit, ut quam ad peccandum promissis induxit, ad virtutem beneficis allicit. Tum quia justitia lex postulat, ut eam, que filios tuos ablacter, eniat. Tum quia, ad Matrem, quando dives est, eti attingat ales filios usque ad triennium, quando tamen ipsa est pauper, totum onus alimentorum incumbit Patri, immo quidquid fit de filiis legitimis, idem dicendum de spuriis, non modo tempore ablationis debere ali in conscientia ab utroque parente juxta eorum facultatem, sed etiam cum grandiori sunt nati: ita quid legitim in legitimis habenda sit atatis ratio, ut in primo triennio alutar à matre, & reliquo atatis anno à patre; nihilominus tamen in spuriis non est habenda ratio atatis, sed uterque parens debet juxta sumus posse illos semper atero. *Ratio diversitatis est*, tum quia spuri non sunt in potestate patris nec matris. *Institut. de Nupt.* & in *L. Vulgo concepti*, ff. *de Stat. bon.* Tam quia haec alimenta determinantur spuriis ex lege, & instinctu naturae, secundum quem non magis obligatur filius matri quam patri: & ideo debent tam patre quam mater contribuire in necessariis filiorum secundum eorum facultates, ut colligatur ex *Jurisperitis in capit. ad ejus dist.*

Quod absolvendus non sit, nisi desinit & scandalo, probatur. Qui nihil astimatur peccatum scandali in quod coniugi illos, qui vident ipsum ingredi domum concubinam, de quo ingressu non male non possunt judicare. Tum, quia licet illa inventio sit opus charitatis respectu feminam, & justitiae respectu filiorum: Cum tamen occulit, & per alios recte fieri possit absque hoc quod ipse ingressu suo de occasionem ruine, & temerarii iudicii videntibus, non potest a peccato scandalis excusari, ut colligatur ex *S.Thom. 2. 2. quest. 43. Tam denique*, quia etsi non habeat animus accedendi denuo ad dictam concubinam, præbet tamen eidem concubinae causam frequenti sua visitatione, ut verbis, voluntate, aut defecatione peccat; raro enim inter quos extitit diuturna illicite concupiscentia familiaris, dissolvi, & extirpari adeo potest, ut non remaneant quedam effracta libidinis scintillæ, quæ conspectu mutuò facili reviviscant.

Confessarius ergo manus erit persuadere Concubinario, ut domum illam vicinis omnibus suscipiant non ingrediatur, & ita filiorum, ac mulieris necessitatibus provideat, ut omnem occasionem, è medio tollat, & probable periculum labend in concupiscentia consenserit, vel ipsum, vel concubinam subterfugiat. Quid si nec ruine proximum, nec fragilis, & inflamme feminam ratione habita, ad illam ire contredit, quicunque animo se iturum policeatur, non est ei danda absolutio, cum sit impudentes. Nam ut testatur *Santus Hieronimus super Mattheum*; dantes

occasioneum scandalo, rei sunt eorum, qui pereunt scandalo. Et Beatus Ambrosius cap. 9. Epist. 1. ad Corinthios, ubi de peccato scandali agitur, his verbis effatur: *In tua scientia: id est, in tua perfitia illum occidit, quando in fieri vides, quod ille alter intelligit, & tu eris occasio mortis fratris, quem Christus ut redimeret, crucifixi se permisit. Quantum enim malum est per illicita delinquent, tantum malum est per ea, que concessa sunt, offendere: sic enim lex permisit, que concessit, ut modus tamen sit, quem custodiant, puta ut fiat sine offensione, & scandalo proximi.*

CASUS SECUNDUS.

Theodorus non modo propè caponam, sed tabernam suam efficit, ut meretrices habitent, sed etiam permittit, ut quibuscumque adventientibus inserviant, nec eo præcipue animo, ut peccata committant, sed ut hilares reddantur, & libertus plures eo divertant. Quia cum sciat aliquos ibidem sibi inebriari, nihilominus vinum quoties, & quantum volunt, vendit, & propinat.

Quæritur, cum bujusmodi res sit alia manifesta, an possit absolvit?

Multa in praesenti casu dubitantur. Primo. *An Theodorus permittendo meretrices peccet mortaliter?* Videatur siquid excusari, eo, quod male potius vident alieno uti, quam ad malum inducere, nec enim ipsius animus est, ut peccent, sed jam quod depravata sunt vita, & publicè permittantur, ipsi est indifferens; sicut Saraceni iudicium uti ad utilitatem propriam, etsi scaturit, vel crederat superstitione, & cum peccato iuratur, est licitum, cap. *Mer. 32. q.4.* Verum

Res. Theodorus in hoc puncto peccare mortaliter. Quia communicat alieno peccato offerentes adventientibus probabile occasionem forniciandi: quam si ibi non invenissent, in peccatum non laborentur. Multi enim sunt certi, qui si contiguas meretrices ibidem non invenirent, nec tabule intervenientes, ad peccandum cum eisdem non inducerentur. Quo fit, ut Theodorus non modo consentiat occasione inducivae ad forniciandum, verum etiam eandem, quamvis intentione minus principali offerat: pro quo facit decretum S. Augustini, cap. *Movit. 22. quest. 1.* quo probatur esse peccatum, inducere inindelem, ut per suum falso. Deum iuret: quamvis licitum sit ab eo petere, ut iuret se pactum initio observavit, ut ait *S.Thom. 2. 2. question. 78. art. 4.* & ibidem Cajet. Cum igitur Theodorus inducat virtualiter, & interpretativè saltem per illam meretricium occasionem praesentem, eos, qui ad suam tabernam adventint, ut in peccatum carnis incident, non potest a mortali excusari.

Accedit, negari non posse illam meretricium familiaram, in honestam, & praesita ad tabulam lascivia obsequia, esse sufficientem impulsu, ut homines esca, & potu satiati peccent lethaliiter. Ille autem, qui facit aliquid, quod iudicio boni, & prudentis viri est sufficienter impellens proximum in culpam mortiferam, ejusdem culpa est reus. Ait *S. Leon. 2. 2. quest. 43. art. 3. & 4. & S. Antonini. n. 2. p. tit. 7. cap. 4.*

Secundo. Quia sicut is, qui aliquam Synagogam Iudeorum edificat aut reficit, quamvis sine aliqua intentione movendi ad peccatum id faciat, delinquit mortaliter: quia aliquatenus præberet ansam, & open ad peccandum, ita qui sollicitat meretrices, ut prope suam tabernam habent, ut plures ad illam confusati, illasque admittit, ut inserviant adventientibus, opinatur magna ex parte peccato illorum. Arg. cap. *Sicut dignum, §. illi autem, & §. Huiusque de Homicidio.*

Tertio. Dato, quod animus Theodori sit, ut multi ad tabernam veniant, quo melius res suas vendat, & utilitati propriæ consulat, nihilominus tamen, cum opere præstum salutem proximi, ut id agat, quod credit proximum ad peccatum fornicationis illeculum

rum in crimen incidit lethale. Arg. cap. *Nihil, de Prescript. &c. de Oper. non merc.* Veluti qui transire per januam domus alienius, quem ob illum transitum mortiferè, ira vel odio peccatum crederet, mortale committeret scelus, eo quo parvi faciat spirituali salutem proximi, ita qui contiguas tabernæ habet ex proposto meretrices, & eas propinare, & inservire facias hominibus, adventientibus, clarum est parvipendere, quod illi concupiscentia erga eas inflammentur: & ideo *inferno dignus est*, ut colligatur ex *S.Thom. 2. 2. q.187. art. 9. Ex his*

Sequitur, quod ratio in oppositum adducta, huic veritati non obicit: *Tum, quia non uitum malo merecum, petendo ab eis rem aliquam ex se bonam, immo malam, & salutem eorum, qui ad tabernam accedunt periculosa, ut est cohabitare contiguè, & insexiuere mensis. Tum, quia licet non inducat meretrices ad malum, ut quae ex sessa parate sunt semper ad peccandum, inducit tamen virtualiter, & interpretativè homines illi advententes, offeringo illis occasionem impudicarum mulierum, quarum familiari colloquio probulantur in concupiscentiam. Tum, quia petens ab infidelib., ut iure startu contractu, petit id, quod licitum est. Unde si ille iuret per falsos Deos, non petenti, sed juranti attribuitur, ut declarat Cajet. 2. 2. §. 78. art. 4. & lib. 17. in resp. 14. in resp. ad 3.*

At vero Theodorus petens à meretricibus, ut propria tabernaria suam habent, ad trahendos illi homines, & permittens, ut ad mensam illis serviant, petit interpretativè id, quod est illicitum ex parte meretricum, puta, quod hominum amicos allicit, & attrahit in honeste, prospicie parum salutis spirituali adventientium, ut quibus dat ansam usu frequentissimam ad forniciandum, & ita petti id, quod est occasio proxima non tantum meretricibus, sed & hominibus illi occurrentibus, ut in peccatum probulantur, propter quæ omnia nequit à culpa, exterio supplicio damnanda, excusari.

Secundum est, utrum sciens aliquos inebriari se pote in sua taberna, eisque nihilominus vinum quoties, & quantum volunt, vendens, & propinans peccet mortaliter?

Res. *Affirmative cum S. Th. 2. 2. q. 150. art. 1.* Quia usus rationis est multus maior bonus, quam usus domus, sed qui privaret aliquem usum sua domus non solum totaliter, hoc est in perpetuum; sed etiam ad tempus, puta uno die, peccaret mortaliter, quoniam usus ille, quo privatur, & bonus potabile, & circumstantia temporis non facit, ut pro nibilo habeat: Igitur multo magis privans proximum suum usus rationis per unum diem, peccat mortaliter. Cum vero consuetudo est, ut Theodorus scire debet, illos homines tanto potu inebriari iuri: sequitur quod dando illi vinum in tanta quantitate, non potest per ignorantium excusari, & ideo sciens, & volens fit causa, quod inebriatur. Arg. 1. *Quod, ff. de Rebus cred.*

Secundo. Quia ille, qui venderet arma ei, quem scit emere ad interficiendum seipsum, peccat mortaliter, ut docet S. Antonii, 2. part. tit. 1. cap. 24. §. 1. Ergo à pari, qui vendit vinum illis, quem scit inebriatur seipsum, cum privans seipsum sic violenter, & injuriose tam notabiliter, quod est usus rationis, delinquit mortaliter: Quoniam usus rationis non est bonus voluntarium, sicut domus, sed est bonus naturale, sicut oculus, manus, & cetera naturalia. In naturalibus autem ita peccat mortaliter prius se ipsum, sicut privans proximum, quia homo non est dominus suorum naturalium, ut possit se privare illius, cum vult, sicut potest donare domum, & illius usum, ut docet Cajet. 2. 2. q. 150. art. 2. in q. an 5. quest. 1. & 3. q. 8. art. 6.

Ultimum principale est. *An cum hoc alii sit manifestum, possit absolvit?* Facilius dissolvitur. Nam cum ostensum sit Theodorus peccare mortaliter, tam admittendo illas meretrices, quam vendendo vinum illis, quos novit tanta quantitate vini inebriari, & hæc peccata sua sicut publica, & omnibus manifesta, potest quidem, si sancte confiteatur, & vere penitent, & omnem meretriciæ occisionem, eis vicinia tabernæ expulerit, vinumque denū illis ebrios non vendere proponat, absolvit. Quia in absolutione prestanta, prudenterius debet esse Parochus, ut non faciliter nec leviter penitentiam illam concedat, sed primò experietur, an meretrices, quibus habitandi tuguria locavit, ab eisdem effectu ipso ejercerit, vel si locari procuraverit, expletat, nec ingredi permittat. S. Thom. in 4. dist. 9. art. 5. quest. 1. & 3. q. 8. art. 6.

tum. Et declarat S. Th. 2. 2. quest. 62. art. 7. Sed Theodorus vendendo vinum illis, quos novit tanta quantitate vini inebriari, non impedit id, quod, si non vendidisset in tanta copia vinum, posset impedire, igitur peccat mortaliter.

Non excusat, eo quod si ille non vendidisset vinum talibus, ireni alio emptum, & nihilominus ibidem inebriarentur. Nam sicut qui vendit gladium illi, quem scit emere ipsum, ut se aut proximum interficiat, non excusat: eo quod ab alio venderetur, & sic percutiens injurioso proximum, non excusat a crime, eo quod si ipse non percussisset illum, ab alio esset sic, vel magis percutiendum. Ex. gr. Si aliquis dominus famulis suis præcipiteret, ut nomine suo vindictam sacerdotem de Antonio, illumque occideret, & cum quisque dictorum famulorum vellet, & pateretur, talen occidere, nihilominus unus ipsorum anteire, & gladio Antonium perfroderet, nequamquam excusat a crime homicidii per hoc, quod etiam per ipsum non perfriceretur, alius jussu eiusdem domini, vel omnes insimul famuli illud erant perpetratori: ita qui vendit, & ministrat vinum illis, quos solitos novit inebriari, non excusat a peccato consentiendo, & cooperando in talen inebriatum, quamvis si ipse non vendidisset, ab aliis emeret.

Nec valet, si quis objicit, opifices, qui calcos, & sandalia vel vestes vendunt meretricibus, nec pecare mortaliter, quamvis sciant rebus illis easdem peccatas, & ideo a simili, &c.

Res. *Dipartitatem esse*, quia opifices illi non inducunt, nec juvent directè per illas vestes, & calcos ad meretricandum. At Tabernaria vendentes vinum, propinantesque illum ebrios, non modo tacite, immo ut plurimum, expressè invitant, & juvent directè ad incendiendum, & consentiunt inebriationi.

Unde sicut Tabernarius ministrans cibos veitos illis, qui sciret nullam habere causam frangendi jejuniu, peccat mortaliter, cum charitatis sit non solùm velle bonum direcere, sed removere malum, se cavere offensam, & multò magis non præbere ea, quibus potu offenditur. Unde dist. 82. capit. Error dicitur, quod facient culpam habet, qui quod potest corriger, negligit emendare. Et declarando subditur: *Nec caret scrupulo consciens occulta, qui manifesto facinor debitis obviare. Ad eundem modum ministrans copiam vihi his, quos novit sibi inebriari, culpam commitit lethalē, quia etsi non sit fortassis causa principii peccati, est tamen causa actus, per quem peccatum fit: ut saltus continuationis illius. Ut colligatur ex S. Th. 2. 2. quest. 247. art. 4.* Et multò clarius quest. 150. art. 1. in resp. ad 3. ubi sic inquit: *Qui invitat aliquem ad bibendum excusat a peccato, si ignorat talen esse conditionem bibentis, ut ex hoc potu inebrietur, sed si ignorantia deit, neuter a peccato excusat.* Sanctus Antonii, 2. part. tit. 6. cap. 3. §. 2. sic inquit: *Tabernarii, cum perpendant aliquos ex nimis vino sumpto inebriari, quod experti sunt plurimi; ut in ebrios, & non curant proper avortiri, graviter peccant.*

Ultimum principale est. *An cum hoc alii sit manifestum, possit absolvit?* Facilius dissolvitur. Nam cum ostensum sit Theodorus peccare mortaliter, tam admittendo illas meretrices, quam vendendo vinum illis, quos novit tanta quantitate vini inebriari, & hæc peccata sua sicut publica, & omnibus manifesta, potest quidem, si sancte confiteatur, & vere penitent, & omnem meretriciæ occisionem, eis vicinia tabernæ expulerit, vinumque denū illis ebrios non vendere proponat, absolvit. Quia in absolutione prestanta, prudenterius debet esse Parochus, ut non faciliter nec leviter penitentiam illam concedat, sed primò experietur, an meretrices, quibus habitandi tuguria locavit, ab eisdem effectu ipso ejercerit, vel si locari procuraverit, expletat, nec ingredi permittat. S. Thom. in 4. dist. 9. art. 5. quest. 1. & 3. q. 8. art. 6.

Ante dicta omnia non justificantur per communem rationem familiit, nec licet cuivis alteri, sed (præter 4. conditionem) requiruntur, ut aliis famulo grave damnum immineat, v. gr. quod sit expellendus, debita mercede privandus, & inde peauriam passurus, ad mendicandum necessitatibus. Et certum est, quod tales famuli, ac famulae sub mortali pro possibili teneantur inquirere alios dominos honestiores, quibus serviendo se sustentare.

N. inter 65. propositiones ab Innocentio XI. damnatis esse hanc n. 51., Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo jasnum, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis deterrimenti, puta, ne à domino male tradetur, ne torvis oculis aspicatur, ne domino expelatur.

6. Item supra ostensum fuit, licet permitti Synagogas, & ritus Iudeorum, vide in hoc Tr. Ex. 3. num. 42, quod fideles licet possint infidelibus vendere talia, quorum usus secundum se est bonus, licet sciant, quod eis sint usuri ad suos ritus, & sacrificia, que sunt peccata. Vid. ibid. num. 45.

7. In loco mista Religionis, seu ubi Catholici & Hæretici vivunt permitti, hospes Catholicus non peccat Hæretico carnes in die prohibito petenti, eas dandio. Videatur quarta conditio ante positia.

Declaratur 2. ulterius: Gravior necessitas, & causa, immo gravissima requiritur, ut liceat materialiter cooperari alterius peccato, si hoc sit contra iustitiam, seu perniciosum, v. gr. homo iratus vel furiosus certo te occidet, nisi des eius, vel nisi ei ad furandum admoveas scalam, non peccas cooperando.

CXLIII. *Quid sentis de hoc casu:* Catholicus quidam oppidum vel pagum Catholicum vult vendere Hæretico, à quo subditi certo cogentur ad hæresim? Licetne? Es enim res sua.

Dico. Non licet, nec à peccato scandali excusari potest, nisi forte urget gravissima notoria necessitas.

Ratio: Quia dominus, etiam temporalis, in conscientia tenetur habere maiorem curam salutis animæ proximorum, præsentem subiectorum, quam bonorum temporium.

Declaratur 3. Quo magis per se, seu quo propinquior est cooperatio, eo major (ceteris paribus) requiritur causa; Et minor sufficit, si cooperatio sit tantum per accidens sive remota, v. gr. fundere campanas, vel ænos characteres cuivis licet, eti a quibusdam sint adhibendi ad hæresim per Concioes vel libros proplandam. Verum, ut alii pro hæreticorum Concioem campanam pulsare, aut pro coram libris imprimentis characteres licet ordinare, longe gravior causa, & necessitas requiritur: quia hoc opus propinquius, & magis per se ordinatur ad hæresim.

Quoniam ex hoc resolvisti hos causas?

CXLIV. 1. Editius Lutheranus fit Catholicus, potestne manere in servitio Ecclesie Lutheranæ, eam aperiendo, & claudendo, panem & vinum afferendo, campanam pro Concioe pulsando &c?

2. Est Typographus hæreticus, cuius filius fit Catholicus, potestne manere apud parentem, & pro librorum hæreticorum impressione typum ordinare?

3. Christiani apud Turcas vel Hæreticos captivi possestionem contra Catholicos remigare, fortifications facere, arma asportare, metu verberum vel mortis ipsos cogente?

4. Idem quaro de casu, quo legitimus Princeps, è Regno eset expulsus, an subditi Tyrannum possint postiendo, excubando, pecunias contribuendo, contra legitimum Principem juvare, immo juramento operas suas, aut subsidium promovere?

5. Paterfamilias potestne licet filio, vel famulo restringere occasionem furandi, ut eum deprehendat in furto, & postea corrigit, vel a graviro malo occurrat?

6. Pharmacopola potestne licet cuivis postulant vendere venenum, quod præter hominis occisionem ad alium usum; v. gr. ad medicinam, vel colorum confectionem non servit?

Plires casus cum Resp. vide supra de Jejunio, Tract. 5. Exam. 4. in R. ad casum 2. § 3. & 4.

Ad 1. R. non potest, nisi forte præmatur gravi necessitate, ratione cujus non potest statim deferre officium, ut si alius non habet unde vivat: attamen animo ita debet esse preparatus, ut omni possibile modo quærat aliam conditionem, & cum primum potuerit, servitum relinquat, atque illos solum faciat materialiter, non verò ut formaliter respiciunt cultum hæreticum. Et hoc solum verum est, si desit falsa Religionis etiam virtualis professio, & scandalum, quod tollere potest coram populo quacunque occasione protestando, ac informando, quod actus illos solum faciat materialiter, & ex gravi necessitate, & quamprimum poterit, officium illud deserere velit.

Ad 2. eodem proportionabiliter modo R. si filius sine gravissimo suo detimento patrem tam citu relinquere nequeat. Unde Lex Ecclesiæ prohibens hæreticorum scripta transcribere, vel impriuere, non obligat in casu tanta necessitatibus.

Ad 3. R. affirm. de operibus materialiter sumptis, & de sola quarta conditione supra posita. Si tamen status rei esset talis, ut captivi auxilium suum negando Christianis possent esse occasio vitorum, vel eos magno eripere periculo, tenerentur vitam perdere pro bono Republica Christiana.

Ad 4. R. eodem modo si sit periculum, ne alius è Regno efficiatur, vel bonis omnibus splendorient. Censeatur enim legitimus Princeps in talibus circumstantiis consentire ad interim.

Ad 5. etiam affirm. juxta datas clausulas, & in sensu explicato ante in Exam. 6. num. 103. Sed cunctum apponendo furandi occasione dare, teneo esse illicitum, quia esse cooperatio ad peccatum nimis propinqua.

Ad 6. R. Negativè, quia, & hec esset cooperatio nimis propinqua peccato, & in damnum proximi.

QUÆRERO XXXV. Liceatne ab altero petere, vel ei consulere, quod ipse sine peccato non est facturus?

XLV. Casus, de quibus potest esse quæsto, cunctiones sunt hi.

1. An liceat petere Sacraenta à malo Ministro?

2. An liceat ab usurario petere murum?

3. An liceat juramentum petere ab eo, qui noscitur juratorem per falsos Deos?

4. An liceat juramentum petere à Christiano, qui creditur pejeraturos?

5. An liceat à maleficio petere, ut maleficium malifico tollat?

6. An ei, qui absolute decrevit facere malum manus, v. gr. homicidium, liceat suadere maius minus, nimis deluminacionem, mutilationem?

Resp. 1. Simpliciter, & directè petere vel consulere alteri id quod ipse sine peccato non potest facere, semper est peccatum scandali, v. gr. invitare aliquem ad in honestas Comedias.

Ratio: Quia hoc est directè alteri præbere occasionem ruinæ spiritualis. Nec obstat, quod alter jam sit paratus id facere, qui licet tunc non sit causa peccati ut intenti, bene tamen in executi.

Resp. 2. Probabiliter est, quod ex rationabili causa liceat ab alio petere id, quod sine peccato potest facere si velit; licet sine peccato facturus non sit, ad peccatum habendo se permissive.

Ratio: Tam quia petens uitiat iure suo: Tam quia non consentit in malum qua tale, sed solum se habet ad hoc, quod alter ex malitia abutatur illa.

Dixi, ex rationabili causa. Quia si non adsit, ex charitate, que dictat alteri non esse dandum in novi peccati occasionem, tenetur homo talia non petere a tali.

Ad 1. casum affirm. In sensu tamen mox dicto Res.

Resp. cum S. Thoma 3. part. quæst. 64. art. 6. ad 2. dicente: Ille qui ad Sacraenta accedit, suscipit Sacraenta à Ministro Ecclesiæ, non in quantum est talis persona, sed in quantum est minister Ecclesiæ. Et idem quædam ab Ecclesiæ toleratur in ministerio, ille, qui ab eo suscipit Sacramentum, non communicat peccato ejus, sed communicat Ecclesiæ, que eum tamquam ministrum exhibet. Si vero ab Ecclesiæ non toleratur, (puta, cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspicatur) peccato, cat qui ab eo accipit Sacraumentum, quia communi-

cat peccato ipsius. Hæc ibi.

Declaratur hoc magis: Si homo Sacraumentum petens à Ministro malo, ab Ecclesiæ tamen tolerato, sit ejus Parochianus, non peccat petendo, ac recipiendo ab ipso, quia utitur iure suo, & petit rem bonam, quam alter potest, & debet facere. Si tamen commode possit habere ab alio, charitas dictat, in cœdat dicto iuri sui: Si autem illi Ministro ex officio non incumbat Sacramenta ministrare, sit tamen ad id paratus, & sit rationabilis causa petendi, licet ab eo petere, ac recipere, quia tunc alterius peccato non cooperatur formaliter, sicut ad secundum casum dicitur de usurario. Secus si non sit paratus (ne detur occasio peccandi) vel si non sit rationabilis causa petendi. Tandem in casu extrema necessitatis licet a quocumque malo Ministro, etiam non tolerato, immo ab hæretico, degradato (si non possit alii haberi) recipere Sacraenta ex iure divino obligantia, ut sunt Baptismus, Pœnitentia, & Eucharistia in articulo mortis, quia sine his decedere periculosis est, & alius Ecclesiæ salutem hominum non sufficienter consultus; respectu aliorum quatuor Sacramentorum non est tantum necessitas.

Ad 2. & 3. etiam in sensu jam dicto R. affirm. cum eodem S. D. infra quæst. 78. art. 4. in c. dicente. Inducere hominem ad peccatum nullo modo licet; ut tamen peccato alterius ad bonum, licet est, quia & Deus uirtus omnibus peccatis ad aliquod bonum, ut dicitur in Enchirid. Et idem S. August. Publicola querentes uirtutem licet ut iuramento ejus, qui per falsos Deos jurat, in quo manifestè peccat, ei divinam reverentiam adhibens, respondet, quod qui uitiat fide illius, qui per falsos Deos jurat, non ad malum, sed ad bonum, non peccato illius se sociat, qui per diabolam iuravit, sed pacto ejus bono, qui finem servavit: si tamen induceret eum ad iurandum per falsos Deos, peccaret. Ita etiam in proposito dicendum est, quod nullo modo licet inducere aliquem ad multitudinem sub usuri, nisi sit occasio usurario, ut hoc paratus est facere, & usuras exercere, mutuum accipere sub usuri propriæ aliquod bonum, quod est subuentio sue necessitatibus vel alterius. Sicut etiam licet ei, qui incidit in latrones, manifestare bona quæ habet, quæ latrones peccant diripiendio, ad hoc quod non occidatur: exemplo decet virorum, qui dixerint ad Ismael: Noli occidere nos, quia thesauros habemus in agro, ut dicunt Jerem. 41. Hæc S. Et

Ad 2. ibidem ait, quod illi qui accipit pecuniam mutuū sub usuri, non sit occasio usurario, usuras accipendi, sed mutuandi. Ipse autem usurarius sumit occasionem peccandi ex malitia cordis sui: unde scandalum passuum ex parte sua est, non autem activum ex parte petentis mutuum. Nec tamen propter hujusmodi scandalum passuum debet alius à mutuū petendo desistere, si indigeat: quia hujusmodi passuum scandalum non provenit ex infringitate, vel ignorantia, sed ex malitia.

Ad 4. patet R. infra Tract. 10. Exam. 4. num. 54.

Ad 5. R. cum Cajet. negativè, licet alter paratus sit maleficio tollere.

Ratio: Quia nulla ratione licet hominem quantum paratum inducere ad offendendum Deum.

Nec habet locum in proposito (ait Cajet.) distinctione inter inducere ad peccandum, & uiu iniquitate alterius parati ad peccandum, ut distinguuntur in usura, & juramento infidelium, quoniam illa distinctione non habet locum nisi in illis, in quibus actio peccata potest ab illo parato fieri, sine peccato, si vult; & ex iniuritate sua eam facit in peccato, cui petens, non communicat: v. g. usurarius, si vellet, possit mutuum date sine peccato; & idololatria possit jurare sine peccato, Deum verum agnoscendo, & per eum jurando. In proposito autem à maleficio petitur, ut solvat maleficum eo modo quo non potest sine peccato.

Ceterum si sine peccato possit illud solvere, si nimirum consideret solum in aliqua ligatura, qua humana actione solvi potest, cuivis homini licet eam solvere. Item si maleficio possit illud tollere duplicita, una licita, altera illicita, licet ab eo petere, quia petitio est de si indifferens, & potes licet impetrari, & in dubio potius debet presumi in bonum, quam in malum.

Ad 6. R. 1. Si illa duo mala respiciant diversas personas, quibus sunt inferenda, non potest quis, regulariter loquendo, licet consuleretur minus malum inferendum unius, ad cavendum majus inferendum alterius. V. g. Titius absolue decretiv occidere Petrum, vel vulnerare Paulum ejus amicum, sic ut ab utroque simili non sit dissuasiabilis, & consulerens non potest utrue simul impetrare.

Ratio: Tum quia nulli private personæ licitum est uni in re magni momenti benefacere, maleficium alteri innocentem. Tum etiam quia in eo casu Paulus, v. g. ad vulnus sibi à Tuto infligendum est rationabiliter invitus, utpote habens ius ad conservationem vita, integratam membrorum, salutis, bonorum, utrum non sit dissuasiabilis.

Dixi: regulariter loquendo. Si enim esset casus, in quo rationabiliter possit præsumi voluntates, seu consensus illius, v. g. ex solo titulo consanguinitatis, affinitatis, vel arcta amicitia, quod libenter esset passum illud dannum, præsumit, si sit valde leve, quam quod tam grave dannum inferatur amico; tunc licet ita suadere.

Resp. 2. ad 6. Si utrumque malum est contra eamdem personam, probabiliter est, quod licet consulere minus malum, non quidem direcè, absolute, & per se, sed indirectè, & conditionate, v. gr. postquam rogatus, & serio monitus fuit, ut neutrum faciat, dicendo, si firmiter statuisti voluntatem tuam explice vel Petrum occidendo, vel eum vulnerando, suadendo ut saltem ab homicidio desistas?

Ratio: Tum quia in eo casu obiectum, & finis consulentis es bonus, nimirum proximum retrahere à majori malo, & offensa Dei ad minus malum, quæ tale, habendo se permisive. Tum etiam quia, eadem persona in hoc casu non esset rationabiliter invitata, cum res ejus utiliter agatur, & ipsa si sciret, & utrumque inevitabile esset, minus malum eligeret.

Contro huc Oppono 1. Non sunt facienda mala, ut evenient bona, ut monet Apostolus. Ergo nec suadendum minus malum, non viteretur magis. Pro. Cons. Qui consulit aliquid, est causa (nimirum moralis) ejus. Ergo.

2. Non licet petere vel consulere, quod alter sine peccato non potest præstare: Sed quod in hoc casu consultur, non potest fieri sine peccato. Ergo.

Ad 4. patet R. ex dictis. Ad 1. N. cons. Ad prob. dist. ant. Est causa ejus quod directè constituit, C. & hoc solim est evitatio majoris mali, & offensæ Dei. Ejus ad quod solim se habet permisivo, N.

Ad 2. in primis N. maj. ut patet ex R. 2. ad Q. 3.

Deinde N. maj. Quia directè nil aliud consultur quam evitatio majoris mali.

TRACTATUS VIII.

De Jure, & Justitia.

Ex 1. 2. à questione 57. usque ad questionem 63. exclusive.

Justitia pax populi est, tutamen patris, gaudium hominum, solatium pauperum, hereditas filiorum, spes futura beatitudinis, ait Cyprianus de 12. abusibus. Ergo nunc reddenda est disputatio de Justitia, quae ipsa est summa virtus, aut fons ipsa virtutis: quam non modo Philosophi quererunt: sed & Poetae, qui multo fuerint priores. Hi plene intellexerunt abesse hanc à rebus humanis, canique fixerunt offendens virtus hominum, cessisse è terra, in Cœlumque migrasse, inquit Lact. Firm. Div. Inst. lib. 5. cap. 5. In celum ergo concendamus, Regnum Dei queramus, & Justitiam eius cum Angelico, & cœlesti instrutione divina mens Interprete D. Thoma de Aquino, qui inter omnes Scholasticos, ait Banes, unus, quidquid ad Justitiam attinet cognoscendum era, suis humeris absolutum dedit, tamque mero ordine, eleganter, & docte, ut loquitor Aragon, ut se ipso in hac ex superior esse videatur.

EXAMEN I.

De Justitia, ejus objecto, speciebus, uti & de Judicio presentis temerario, ac Suspicione.

S. Tb. à quest. 57. usque ad quest. 62.

QUÆR. I. Tenetum Confessarius habere notitiam hujus Tractatus?

I. Resp. affirmativè.

Ratio est eadem que supra *Tract. 6.* data est de notitia Legum, modo id, quod ibi dictum est de Legi, applicante virtuti Justitiae.

QUÆR. II. Jus estne objectum Justitiae, & in quo sensu, & quotuplex?

I. Ante R. nota, Jus habere diversas significaciones: significat enim 1. Authoritatem, seu facultatem aij quid faciendi. 2. Libertatem, ut cum dicunt: Est homo sibi jus. 3. Sententiam latam secundum iura.

4. Locum in quo est iata, unde dicunt quis comparere in jure. 5. Ipsam Jurisprudentiam, unde dicitur, Homo versatus in jure. 6. Ipsam Legem, nam Leges sunt iura. 7. Idem est ac iustum, quod per actionem justitiae constituitur, & ad quod ipsa terminatur, seu est æqualitas facta inter eos, inter quos erat inæqualitas, v. g. inter creditorem, & debitorem.

Nota 2. Justum, & Justitiam posse sumi dupliciter. 1. Generaliter prout comprehendit omnes virtutes: unde dicunt homo iustus, qui est in gratia Dei, ac virtuosus. Et in hoc sensu de eo hic non agitur.

2. Specialiter, in quantum est idem ac æquale, & alterius debitus, & Justitia est virtus quedam particularis, cuius est facere hanc æqualitatem, reddendo cuius, quod sumus est.

Nota 3. Aliud esse jus ad rem, puta, habendum, quod nondum est in nostra facultate: aliud jus in re, quod acti ut propria possidente. Vt, ut alii explicant, jus ad rem dicunt, quod non tribuit actionem in rem, sed tantum in personam, & tale jus acquiritur per stipulationem, donationem, emptionem, aliosque contracções, ante rei tradicionem: item per electionem, presentationem, postulationem ad beneficium, ac per beneficium collationem, per successionem hereditatis ante acceptiōnem. Jus in re dicunt, quod tribuit actionem realē, seu quod rem obligatum habet, ita, ut res nobis obstric̄ sit, ad quemcunq̄ transseat, quia transit cuius suum onere. Tale jus est quod habeatur per emptionem, & aliosque contracções secuta rei tradicionem, ac per collationem beneficium, vel per testamentum, vel successione ab intestato, secuta beneficii, aut hereditatis acceptiōnem.

Nota 4. Quod obligatio, seu debitus sit duplex. Primum morale, seu simplicis honestatis, quod fundatur in honestate virtutis, qualiter quis ex Lege charitatis obligatur vitare scandalum, & ex titulo gratitudinis se exhibere graum erga patronum. Alterum est legalē, seu rigorosum, quod oritur ex iure activo virtutum Theologicarum, & Poenitentiarum.

Nota 5. Jus Gentium est quod communi Gentium consenserit est introducūt, seu quod omnes passim Gentes observant; uti sunt, servitus, divisio, & proprietas rerum usus pecuniarum, immunitas Legatorum, mos contrahendi matrimonium coram testibus,

alterius, estque correlativum ejus; ratione cuius etiam vocatur iustum passivum. Quod autem vocetur debituū legale, est, quia fundatur in legitima potestate alterius, seu in iure fundato in lege. *His notis.*

Resp. 2. Jus, seu iustum specialiter sumptum, seu aquilas debita inter obligationem unius, & ius actiū alterius, est objectum formale quod justitia.

Ratio ex S. D. quest. 57. art. 1. Illud est objectum formale quod justitia, quod ipsum per se primo per suos actus intendit. Sed hoc est æqualitas inter rem, vel actionem legaliter debitam, & ius alterius, ut patet ex definitione Justitiae, utpote reddens cuius quod sumus est; unde nec est actus justitiae, nisi haec dividatur (saltem proportionalis), implicitè, vel explicitè intendatur ad solvendum se ab obligatione, & exhaustiūdū ius legaliter alterius, vel simili, vel successive, in totum, vel in partem. *Ergo.*

Dixi in R. objectum formale quod, quia objectum formale quo, seu motivum formale est honesta dictæ æqualitatis. Objectum materiae remotum, est res legaleiter debitis: proximum est operari, per quam æqualitas ponitur, quia super illam remotam, super hanc proximam cadit dicta honesta. Tandem quia Justitia est ad alterum, habet etiam objectum cui, & hoc est persona, cui redditur æquale, non quidem nude, & materialiter spectata, sed formaliter ut informata iure activo, vi cuius in altero fundat obligationem, & debitum legale. Vide dicta supra *Tract. 7. Exam. 1. in Suppon. 2. num. 3.*

Resp. 2. Dividitur jus proportionaliter sicut lex (unde vide supra *Tract. 6. de Legibus*) pro lege ponendō ius, ut hoc sit aliud naturale, aliud positivum, cuius subdivisiones *ibidem* vide. Item ius naturale aliud est mere permisivum, de quo *ibidem*. Item in aliud ad rem, aliud in re, de quo ante in *Not. 3.* De jure Gentium dicetur postea.

QUÆR. III. Quæ sunt juris naturæ possunt mutari, dispensari, per Epikriam interpretari? Item omnia Decalogi præcepta juris naturæ, aut potestem dari ignorantia eorum?

Hoc omnia resoluta sunt supra, *Tr. 6. Exam. 2. n. 13. & 14.*

QUÆR. IV. Quid est jus naturæ, & Gentium, quæ utrinque differunt?

III. Resp. 1. Jus naturale est, quod ratio naturalis immediatè dictat, vel ex ea immediatè sequitur. Et hoc est simpliciter naturale: vide de Lege naturali. Dicunt etiam ius naturale, quod oritur ex natura rei, unde etiam datur in ordine gratiae, seu supernaturale, sicut supposita elevatione homini ad ordinem gratiae, & finem supernaturalem, tenetur homo ex iure naturæ gratiae (seu quod gratiae est connotatur) ad actus virtutum Theologicarum, & Poenitentiarum.

Resp. 2. Jus Gentium est quod communi Gentium consenserit est introducūt, seu quod omnes passim Gentes observant; uti sunt, servitus, divisio, & proprietas rerum usus pecuniarum, immunitas Legatorum, mos contrahendi matrimonium coram testibus,

De Jure, & Justitia.

233

bus, &c. non quasi omnes Gentes ad condendum hoc ius in unum locum convenirent, sed quia expresso, vel tacito omnium consensu est approbatum.

Resp. 3. Jus Gentium simpliciter non spectat ad ius naturale, sed ad positivum humanaum, cuius est pars. Ita S. Thom. q. 57. art. 3.

Ratio: Sed illa spectat ad ius nature, que, vel sunt prima principia practica, aut ex illis per bonam & evidenter consequentiam deducuntur absolue, id est, nulla facta suppositione, qualia sunt, que simpliciter sunt necessaria ad comparanda rectitudinem naturalem, nature hominis absolute considerata, ita ut sint intrinsecè bona, etiam antequam per leges positivas præcipiantur, & eorum opposita sint intrinsecè mala. *Subrivo. 1.* Sed que sunt juris Gentium, ante nominata, non sunt prima principia practica, ut patet; nec ex iis deducuntur absolue, sed facta quādam suppositione, seu supposita tali, vel tali hominis conditione; v. g. natura hominis absolute considerata de jure nature est habere media pro sustentatione vite: Sed supposita corruptione naturæ humana per peccatum, ratione cuius magis inclinat in bonus proprium, Jure Gentium facta est divisio, & proprietas rerum, uti & ius pecuniarum, quia res sic divisione necessare est fieri communicationes. Item Matrimonium absolute est de jure nature: sed supposita perfida hominum esse de jure nature: ut supposita corruptione naturæ humana per se ipsa. Ergo sola Justitia immediate versatur circa operationes, & res quibus homo ordinatur ad alterum, velut circa propriam materiam à se rectificandam.

Subrivo. 2. Sed que sunt juris Gentium, non sunt iusta bona, ut eorum opposita sint intrinsecè mala, quia in primitiva Ecclesia, uti & in Religionibus approbatis non est divisio rerum, sed communias, & capti in bello inter Christianos non sunt servi.

Ergo. **Resp. 4.** Jus gentium, licet ob datam rationem propriè spectat ad ius positivum, attamen est quasi mistum ex naturali, & civili, & cum utroque magnam habet affinitatem, & idea in instituis interducentur vocatur naturale, interduum civile. Quia ratione diversa, que in instituis inveniuntur locutiones possunt conciliari.

Declarator. Sicut jus naturale omnibus hominibus est commune, ita & ius Gentium. Sicut ius naturale non habetur in scriptis, nec scitur tempus institutionis ejus, nec ad illud condendum requiritur convocatio hominum, sic idem est de jure Gentium. Differunt vero, quod que sunt de jure nature, ex primis principiis naturæ sequantur absolute, quæ vero de jure Gentium, ex suppositione. Cum iure civili convenit in eo, quod utrumque per Legem civilem ageretur possit, licet ad abrogationem iuri Gentium non sufficiat voluntas solius Principis sed totius populi.

QUÆR. V. Quid est Justitia, qualis virtus, & que species ejus?

IV. Resp. 1. Justitia bene definitur, quod si constans, & perpetua voluntas suum cum cinque tribuenda. Ita S. Th. quest. 58. art. 1. ubi definitionem explicat dicens: „Dicitur voluntas, ad ostendendum, quod actus justitiae debet esse voluntarius; additus, autem de Constantia, & perpetuitate, ad designandum actus firmatus; & sensus est, quod requiritur propositum, & intentio semper, & perpetuo, seu in omni eventu tribuendi cujusque ius sum. Et id est completa definitio justitiae nisi quod actus ponitur pro habitu, qui per actum specificatur. Et si quis vellet eam in debitam formam definiri, posset sic dicere: Justitia est habitus secundum aliquis constanti, & perpetua voluntate ius sum unicuique tribuit.“ Ita S. D. Ex quibus patet, quod Justitia, ut ius, sit in appetitu rationali, seu voluntate ut in subiecto. Item quod cuique reddit ius sum, absque omni respectu humano, & personarum acceptiōnem, ut optimè dicit Cassian. in Psalm. *Justitia nova novis patrem, non novis matrem, veritatem novis, personam non accipit; Deum imitatur.*

Resp. 2. Tales sunt species Justitiae. 1. Justitia generalis, seu legalis. 2. Commutativa. 3. Distributiva. Ita S. Th. quest. 58. art. 6. & 7.

Ratio: Virtus Justitiae est ad alterum, & proprius ejus character est, operationes hominis rectificandas in ordine ad alterum, tribuendo ei ius sum. Ergo totuplex est species Justitiae, quotuplex in aliqua Republica, vel Communitate est habitudo ad alterum, tribuendo ei quod suum est: Sed habitudo illa est triplex. Ergo, & Justitia. Min. subr. prob. In primis in Republica reperitur habitudo partis ad totum, & pro hac rectificanda ponitur Justitia generalis, seu lega-

bus, &c. non quasi omnes Gentes ad condendum hoc ius in unum locum convenirent, sed quia expresso, vel tacito omnium consensu est approbatum.

Prima pars patet applicando definitions virtutis data supra *Tract. 4.* *Exam. 1. 6. 2. Et num. 3.* de subjecto virtutis. *Et num. 7.* de divisione virtutis. *Item num. 8.* an in homine iusto præter justitiam infusum, seu speciale sit etiam acquisita, & naturalis.

Ratio 2. p. Habitus virtutum diversificatur secundum objecta formalia: Sed Justitia habet speciale objectum formale ante assignatum, quod nulla alia virtus respicit. *Ergo.*

Ratio 3. & 4. p. Tum quia justitia conveniente finito virtutis moralis secundo loco data loco citato, *Item* etiam quia quod (est proprium virtutis morali) consistit in medio, quod autem hoc non sit medium rationis, sed rei, ostensum fuit supra loco ante citationem.

Ratio 5. p. Inter Justitiam, & alias virtutes morales appetitus sensitivi est haec differentia, quod Justitia disponit hominem ad alterum, alias vero, v. g. Temperantia, Fortitudo, Fortitudo, disponit eum in se ipsum. Ergo sola Justitia immediate versatur circa operationes, & res quibus homo ordinatur ad alterum, velut circa propriam materiam à se rectificandam.

Dixi, immediate: Quia non negatur quod circa passiones versetur indirectè, & mediata, nimis per virtutes annexas, comites, & auxiliares. Vide supra loc. cit. n. 5. & 6. *Quid* & quotuplex sit passio.

Oppone 1. contra 5. p. Cujuslibet virtutis est destructio impeditio eius operationem impeditientia: Sed passiones, v. g. cupiditas, ira, &c. sepe impedit operationem Justitiae, ne reddit æqualitatem. *Ergo.*

2. Contra Rationem: Dantur passiones, quibus homo ordinatur ad alterum, v. g. ira injuriosa quæ dividitur in homicidium, item cupiditas alienæ uxoris. *Ergo* ratio illa est nulla.

Ad 1. ditt. maj. Impedimenta, vel intrinseca, vel extrinseca, C. maj. semper extrinseca, subdicit. *Maj.* Vel mediata, vel immediata, C. maj. semper immediata, N. maj. & concessa min. dist. similiter. *Oppone 2.* *Contra Rationem:* Dantur passiones, quibus homo ordinatur ad alterum, v. g. ira injuriosa quæ dividitur in homicidium, item cupiditas alienæ uxoris, vel virtutes annexas.

Ad 2. dist. ant. Quibus secundum se sumptis ordinatur ad alterum, N. ant. ut habentibus adjuntas externas operationes saltem intentas, C. ant. & N. cons. Tales ergo passiones possunt considerari ducentes. *Secundum se,* & sic nec prosunt, nec proximo, sed soli operant, earumque rectificatio sub hac ratione spectat ad illas virtutes, quarum est disponere operantem in ordine ad se ipsum. *2.* In quantum sunt principia operationum, quibus proximus leditur, & sub hac formalitate eas mode- retur Justitia. *Unde* verum manet, quod haec immediata versatur circa actiones, non vero passiones ut tales.

Resp. 5. Tres sunt species Justitiae. 1. Justitia generalis, seu legalis. 2. Commutativa. 3. Distributiva. Ita S. Th. quest. 58. art. 6. & 7.

Ratio: Virtus Justitiae est ad alterum, & proprius ejus character est, operationes hominis rectificandas in ordine ad alterum, tribuendo ei ius sum. Ergo totuplex est species Justitiae, quotuplex in aliqua Republica, vel Communitate est habitudo ad alterum, tribuendo ei quod suum est: Sed habitudo illa est triplex. Ergo, & Justitia. *Min. subr. prob.* In primis in Republica reperitur habitudo partis ad totum, & pro hac rectificanda ponitur Justitia generalis, seu lega-

Gg — lis,